

Sygn. akt II UK 455/13

## POSTANOWIENIE

Dnia 4 lutego 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Korzeniowski

w sprawie z wniosku R. B.  
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w E.  
o prawo do emerytury,  
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń  
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 4 lutego 2014 r.,  
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 7 maja 2013 r., sygn. akt III AUa [...],

**odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.**

## UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z 7 maja 2013 r. zmienił wyrok Sądu Okręgowego w E. z 21 sierpnia 2012 r. i oddalił odwołanie skarżącego ubezpieczonego R. B. od decyzji pozwanego z 29 lutego 2012 r., którą odmówiono mu prawa do wcześniejszej emerytury wobec niewykazania wymaganych 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Sąd Apelacyjny ustalił i ocenił, że ubezpieczony, zatrudniony w Państwowym Gospodarstwie Rolnym nie zajmował się kuciem ręcznym w kuźni przemysłowej ani obsługą młotów mechanicznym, a także nie wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy przy spawaniu, gdyż wykonywał też szereg innych prac, dlatego zasadnie przyjął organ rentowy, że nie ma on okresu pracy w szczególnych warunkach wymaganego do wcześniejszej emerytury na podstawie art. 184 w związku z art. 32 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS oraz przepisów § 2 ust. 1, § 3 i § 4 ust. 1

rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano, że w sprawie „występuje istotne zagadnienie prawne polegające na potrzebie ustalenia zakresu zastosowania przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 4.05.1979 r. w sprawie pierwszej kategorii zatrudnienia (Dz.U. z 1979 r. Nr 13, poz. 86 ze zm.) w świetle regulacji § 19 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7.02.1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. z 1983 r. Nr 8, poz. 43 ze zm.), jak również zagadnienie, czy wykonywanie w trakcie zatrudnienia u danego pracodawcy prac incydentalnych o charakterze innym niż prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, nawet w ramach obowiązującego pracownika dobowego czasu pracy, w sytuacjach kiedy to wykonywanie takich innych prac wynika z potrzeb pracodawcy, przekreśla co do zasady okoliczność stałego i w pełnym wymiarze czasu pracy zatrudnienia w szczególnym charakterze lub w szczególnych warunkach, o jakich mowa w § 4 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7.02.1983 r.”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie przedstawia zasadnej podstawy przedsądu i dlatego nie został uwzględniony. Chodzi o mankamenty metodyczne i merytoryczne. Treść (redakcja) skargi kasacyjnej wskazuje, że wspólne jest uzasadnienie podstaw kasacyjnych i podstaw przedsądu. Nie jest to prawidłowe, gdyż podstawy przedsądu stanowią odrębny funkcjonalnie element skargi kasacyjnej (art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 1-4 w związku z art. 398<sup>4</sup> § 2 k.p.c. oraz art. 398<sup>3</sup> § 1 pkt 1 i 2 w związku z art. 398<sup>4</sup> § 1 pkt 2 k.p.c.). Podstawy kasacyjne podlegają rozpoznaniu dopiero po przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania, dlatego nie zastępują, ani ich uzasadnienie, podstawy przedsądu. Oznacza to, że ustawowy reżim podstaw przedsądu wymaga, iżby skarżący we wniosku wskazał i wykazał podstawę przedsądu, mając na uwadze, że sprawa

została zakończona prawomocnym wyrokiem, po dwuinstancyjnym postępowaniu przed sądem powszechnym.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jedynie hasłowo odwołuje się do istotnego zagadnienia prawnego, gdyż sformułowane zagadnienie nie ma takiej rangi. Nie wykracza poza zwykłą wykładnię i stosowanie prawa. W przeciwnym razie funkcja przedsądu będzie bezprzedmiotowa i postępowanie kasacyjne stanie się kolejną powszechną instancją. Istotne zagadnienie prawne w rozumieniu art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 1 k.p.c. to problem jurydycznie doniosły, opracowywany na podstawie analizy prawa, orzecznictwa, a nawet doktryny, po której to wpierw sam skarżący może stwierdzić, że istotne zagadnienie prawne rzeczywiście występuje i dlatego powinien rozpoznać je Sąd Najwyższy. Tymczasem sformułowane zagadnienie jest zbyt ogólne – ustalenie zakresu zastosowania przepisów rozporządzenia z 4 maja 1979 r. w świetle regulacji § 19 ust. 2 rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. Rola Sądu Najwyższego nie może być redukowana do udzielania odpowiedzi na ogólnie sformułowane kazusy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 22 marca 2012 r., I PK 199/11, LEX nr 1214542). Zakres zastosowania przepisów rozporządzenia z 4 maja 1979 r. w sprawie pierwszej kategorii zatrudnienia jest taki jak stanowi o tym przepis § 19 ust. 2 rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (*Prace dotychczas zaliczone do I kategorii zatrudnienia w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 4 maja 1979 r. w sprawie pierwszej kategorii zatrudnienia (...) uważa się za prace wykonywane w szczególnych warunkach, o których mowa w § 4*).

Taka sama ocena odnosi się do drugiego zagadnienia. Co prawda wskazano na dwa orzeczenia Sądu Najwyższego (wyroki z 1 czerwca 2010 r., II UK 21/10 oraz z 15 maja 2011 r., III UK 174/10), jednak nie przedstawiono ważkiej argumentacji (a właściwie kontrargumentacji), która składałaby się na istotne zagadnienie prawa. Chodzi o zakwestionowanie wykładni, że dokonane w wykazie A, będącego załącznikiem do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze, wyodrębnienie prac kwalifikujących do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym, ma charakter stanowiskowo-

branżowy. Generalnie skarżący nie byłby całkowicie bez racji w twierdzeniu, że praca w szczególnych warunkach nie zależy od zatrudnienia pracownika tylko w określonej branży, czyli w dziale ściśle określonym w załączniku – wykazie A do rozporządzenia z 1983 r. Wykładni zgodnej z zapatrywaniem skarżącego dokonano w wyroku Sądu Najwyższego z 25 września 2008 r., II UK 1/08, LEX nr 784938. W orzeczeniu tym w odniesieniu do pracy kierowcy stwierdzono między innymi, że nieuprawnione jest uzależnianie prawa do emerytury za pracę w szczególnych warunkach od określonego przyporządkowania jej do poszczególnych działów wymienionych w wykazie A załącznika do rozporządzenia. Stanowiący pierwotne źródło rozporządzenia art. 55 ustawy z 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin nie warunkował prawa do wcześniejszej emerytury od pracy w danym dziale. Za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach ustawodawca uważał pracowników stale zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia i wymieniał takie stanowiska pracy, nie traktując kręgu jako zamkniętego, o czym świadczy zwrot „w szczególności” (art. 53 ust. 2). Ta regulacja potwierdzała, iż chodzi o podmiotowe uprawnienie pracownika bez zawężenia do działu gospodarki, które w przepisie tej ustawy nie występowało. Stąd niezasadnym byłoby przyjęcie, że mogło to uczynić rozporządzenie wykonawcze z 8 lutego 1983 r., skoro w jego delegacji ustawowej w art. 55 stwierdzono jedynie, że rozporządzenie określa rodzaje prac lub stanowisk pracy oraz warunki, na podstawie których zatrudnionym w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze przysługuje wcześniejsza emerytura. Oparcie wykazu A do rozporządzenia na systematyce ujmującej poszczególne prace w szczególnym charakterze, nie służy zawężeniu kręgu uprawnionych, gdyż byłoby to sprzeczne nie tylko z ustawą, opartą przecież na powszechnym uprawnieniu, lecz również z samym rozporządzeniem, które nie mogło zawierać normy sprzecznej z ustawą. Wykaz nie ma więc prawnego oparcia do wprowadzenia ograniczenia - o ile w ogóle przyjąć takie zamierzenie - zaliczenia pracy w szczególnych warunkach tylko dla zatrudnionych w danym dziale. W praktyce nie było to też tak rozumiane, skoro w wykazach resortowych lub innych branżowych wydawanych na podstawie § 1

ust. 2 rozporządzenia prace w szczególnych warunkach nie były zawężane tylko do danego resortu czy branży (np. tylko do budownictwa czy tylko do transportu). Chodziło bowiem o wykładnię i stosowanie prawa uwzględniające, że na określonym stanowisku pracy w szczególnych warunkach, niezależnie od branży czy resortu, zachodzi ujemne jej oddziaływanie na zdolność psychofizyczną do zatrudnienia, przez co pracownik zasługiwał na wcześniejszy wiek emerytalny. Regulacja ta nie zmieniła się po reformie systemu emerytalnego, gdyż art. 32 ustawy emerytalnej nie inaczej określa pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach i charakterze (art. 32 ust. 2) oraz odwołuje się do tego samego rozporządzenia co poprzednia ustawa. Dla rozważanej kwestii znaczący jest wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 14 czerwca 2004 r. (P 17/03, OTK-A 2004 nr 6, poz. 57), zgodnie z którym pracę w szczególnych warunkach zalicza się również pracownikom zatrudnionym u prywatnych pracodawców. Oznacza to, że nie było swoistego monopolu na pracę w szczególnych warunkach tylko w uspołecznianych zakładach pracy. Kwalifikacji stanowiska pracy w szczególnych warunkach nie mogły warunkować wykazy stanowisk ustalone na podstawie przepisów dotychczasowych. Orzeczenie to potwierdza konieczność równego traktowania ubezpieczonych, bez ograniczania uprawnień w drodze regulacji niższej rangi, w tym przypadku wykazu do rozporządzenia, który nie może być sprzeczny z ustawą. Odesłanie w art. 32 ust. 4 ustawy emerytalnej do przepisów dotychczasowych, czyli do rozporządzenia, oznacza, że znaczenie prawne ma tylko regulacja dotycząca rodzajów prac i stanowisk oraz warunków zatrudnionych w szczególnych warunkach lub charakterze (por. uchwała SN z 13 lutego 2002 r., III ZP 30/01, OSNP 2002 nr 10, poz. 243), a zatem nie działy branżowe gospodarki, jeśli założyć że tego dotyczy egzemplifikacja. Oczywiście taki kierunek wykładni nie może przyjmować dowolności w określaniu pracy w szczególnych warunkach, dla której to właśnie wykaz A stanowi szczegółowy punkt odniesienia. W konkretnej sytuacji różni się bowiem istotnie praca w szczególnych warunkach, którą jest kucie ręczne w kuźniach przemysłowych oraz obsługa młotów mechanicznych (czyli praca z zakresu prace różne w hutnictwie i w przemyśle metalowym) od pracy w kuźni w państwowym gospodarstwie rolnym.

Mimo powyższej wykładni wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania nie został uwzględniony, gdyż nie powołuje podstawy przedsądu z art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 4 k.p.c. i nawet hasłowo nie twierdzi, że skarga jest oczywiście uzasadniona. We wniosku o przyjęcie skargi, a nawet w jej podstawie kasacyjnej, nie zarzuca się naruszenia przepisów prawa procesowego. W ocenie podstawy kasacyjnej (materialnej) obowiązuje reguła związania Sądu Najwyższego ustaleniami faktycznymi, na których oparto zaskarżony wyrok (art. 398<sup>13</sup> § 2 k.p.c.). Reguła ta wiąże również na etapie przedsądu w ocenie szczególnej podstawy przedsądu z art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 4 k.p.c. W przeciwnym razie zachodziłby dysonans między etapem przedsądu i późniejszym rozpoznaniem podstawy kasacyjnej z ograniczeniami wynikającymi z art. 398<sup>3</sup> § 3 k.p.c. oraz z art. 398<sup>13</sup> § 2 k.p.c. W sprawie nie ustalono pracy stałej i w pełnym wymiarze w szczególnych warunkach co nie byłoby bez znaczenia w ocenie czy skarga kasacyjna jest zasadna, tym bardziej oczywiście uzasadniona. Wykracza to poza potrzebę argumentacji, gdyż wniosek nie odwołuje się do podstawy przedsądu z art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 4 k.p.c.

Z tych motywów orzeczono jak w sentencji, stosownie do art. 398<sup>9</sup> § 2 k.p.c.

[aw]